

METROBASEL – TRANSGRANICZNY REGION METROPOLITALNY BAZYLEI – INSPIRACJE DLA REGIONU POMORZA ZACHODNIEGO

METROBASEL – TRANSBOUNDARY METROPOLITAN REGION – INSPIRATION FOR WESTERN POMERANIA REGION

Lechosław Czernik

dr inż. arch.

Instytut Architektury i Planowania Przestrzennego
Wydział Budownictwa i Architektury
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

STRESZCZENIE

Współpraca euroregionalna charakteryzuje się wysokim stopniem instytucjonalizacji struktur współdziałania ponadgranicznego opartego na tworzeniu związków celowych, stowarzyszeń, komitetów zarządzających, sekretariatów, organów koordynujących współpracę. Obecnie funkcjonuje na kontynencie europejskim ok. 160 obszarów transgranicznych, które w wielu przypadkach ulegają dalszym przekształceniom w aspekcie bardziej efektywnego wykorzystania potencjału współpracy. Istotne miejsce w tym procesie zajmują transgraniczne regiony metropolitalne.

Słowa kluczowe: transgraniczne regiony.

ABSTRACT

Euroregional cooperation is characterized by high level of institutionalization of transboundary structures based on creation the transnational cooperation based on creation of special purpose associations, associations, management committees, secretariats, coordinating bodies together. on the European continent currently operates, about 160 cross-border areas, which in many cases undergo towards a further transformation in terms of more efficient use of potential cooperation. Important place in this process involved cross-border metropolitan regions.

Key words: transboundary regions.

TRANSGRANICZNE REGIONY

Współpraca europejskich społeczności w przestrzeni transgranicznej sięga połowy XX wieku; dotyczy granicy norwesko-szwedzko-fińskiej, holendersko-niemieckiej i francusko-niemieckiej. Największą dynamiką tworzenia transgranicznych regionów, później euroregionów jest obserwuje się w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. W tym okresie na granicy polskiej powstaje kilkanaście euroregionów funkcjonujących do dzisiaj.

Celem powstających euroregionów była eliminacja barier wynikających z historycznych podziałów kształtujących granice, a także z uwarunkowań politycznych. Jest to proces postrzegania obszarów transgranicznych jako przestrzeni dla wspólnej działalności w aspekcie kształtowania pozytywnych scenariuszy rozwoju, w sensie perspektywicznego oddziaływania na zrównoważony rozwój przestrzenny, gospodarczy i społeczny w duchu europejskiego ładu przestrzennego.

Kierunki współpracy transgranicznej w dokumencie „Europejska perspektywa rozwoju przestrzennego” (European Spatial Development Perspective) wyznaczają zakres działań władz regionalnych i lokalnych, obejmujących przede wszystkim wspólne programy i projekty w zakresie⁴:

- transgranicznych wizji i strategii przestrzennych, które mogą znaleźć odzwierciedlenie w krajowym planowaniu przestrzennym i planowaniu sektorowym;
- negocjacji i uzgodnień planów i działań znajdujących odniesienie w transgranicznych relacjach przestrzennych;
- wspólnych transgranicznych koncepcji planów regionalnych, a w miarę potrzeby również planów o charakterze miejscowym, które mogą stanowić optymalną formę współpracy

Istotnym dokumentem, dotyczącym ponadnarodowej działalności europejskich regionów, jest „Europejska karta samorządu regionalnego”, która jest kontynuacją tworzenia podstawowych europejskich standardów prawnych pobudzających i ułatwiających współpracę transgraniczną między regionami.

Współpraca euroregionalna jest oparta na wysokim stopniu zinstytucjonalizowanych strukturach współdziałania ponadgranicznego opartego na tworzeniu związków celowych, stowarzyszeń, komitetów zarządzających, sekretariatów, organów koordynujących współpracę. Obecnie funkcjonuje na kontynencie europejskim ok. 160 obszarów transgranicznych, które w wielu przypadkach ulegają dalszym przekształceniom w aspekcie bardziej efektywnego wykorzystania potencjału współpracy. Ramy instytucjonalne, przyjęte dla realizacji celów „Europejskiej perspektywy rozwoju przestrzennego” (European Spatial Development Perspective) tworzą instytucje i agendy rządowe na szczeblach krajowym, regionalnym i miejscowym, funkcjonujące w ramach integrującej się Europy. Przyjęte na szczeblu ministerialnym założenia europejskiej polityki rozwoju przestrzennego wskazują na:

- rozwój policentrycznego i zrównoważonego systemu urbanizacji oraz na wzmocnienie związków zachodzących pomiędzy terenami miejskimi i wiejskimi;
- zapewnienie równoprawnego dostępu do infrastruktury i wiedzy;
- trwałe i zrównoważony rozwój, właściwe zarządzanie i ochronę dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

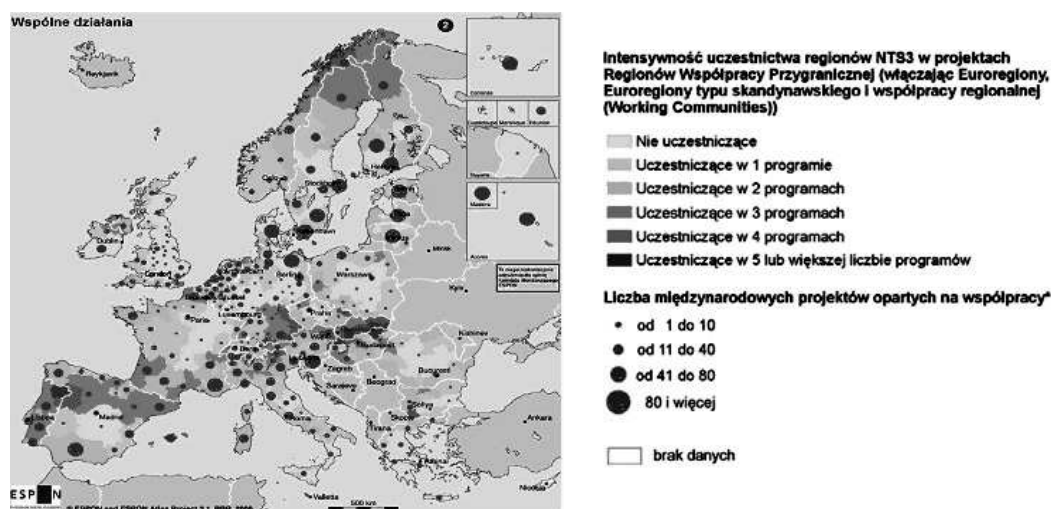
METROPOLIZACJA

Metropolizacja jako efekt procesu globalizacji odzwierciedla się w licznych publikacjach, opracowaniach planistycznych w kształtowaniu wizji na podstawie wiodących instytucji

⁴ European Spatial Development Perspective, EPRP na rzecz trwałego i zrównoważonego rozwoju obszaru Unii Europejskiej, ZG TUP Warszawa 2001;

badawczych, takich jak ESPON i METREX. Rozwój systemu obszarów metropolitalnych stanowi istotne wyzwanie dla kształtowania polskiej przestrzeni.

Problematyka ta w Polsce jest żywo dyskutowana w ramach wielu polemik, zwłaszcza w kontekście opracowywanych nowych dokumentów planistycznych na poziomie krajowym „Konceptcja przestrzennego zagospodarowania kraju” i dokumentów na poziomie wojewódzkim „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego”.

Ryc.1. Obszary europejskiej współpracy transgranicznej. Źródło: Atlas Espon, Federal Office for building and Regional Planning, Bonn 2009

Fig.1. Areas of European transboundary cooperation; Source: Atlas Espon, Federal Office for building and Regional Planning, Bonn 2009

W Deklaracji Szczecińskiej, dotyczącej metropolitalnego wymiaru „Agendy Terytorialnej Unii Europejskiej” przyjętej na sesji końcowej jubileuszowej konferencji Sieci METREX w Szczecinie 29.09.2006 roku stwierdzono, że regiony i obszary metropolitalne w Europie muszą być zdefiniowane i uznane jako najważniejsze części składowe Agendy Terytorialnej Unii Europejskiej i ponadto dąży się do opracowania Zielonej Księgi Komisji Europejskiej na temat wkładu obszarów i regionów metropolitalnych w procesie rozwoju, konkurencyjności, zrównoważonego rozwoju i oblicza socjalnego Europy oraz do osiągnięcia efektywnej współpracy instytucji europejskich z regionami i obszarami metropolitalnymi w Europie poprzez regularne spotkania robocze.

Forma organizacyjno-prawna funkcjonowania obszaru metropolitalnego, oparta na formule związku celowego, odpowiada istniejącym uwarunkowaniom prawnym i jest stosunkowo najprostszym rozwiązaniem. Jednak ze względu na kontrowersyjne odniesienia do tych rozwiązań w wielu opracowaniach, dotyczących obszarów metropolitalnych w Polsce, proces kształtowania racjonalnego zarządzania obszarami metropolitalnymi wymaga konsensusu. Przeciwnicy metropolizacji obawiają się ograniczenia podmiotowości przystępujących do metropolii jednostek. Wynika to z braku zrozumienia konieczności kształtowania warunków dla rozwoju metropolii.⁵

⁵ Czernik L; Transgraniczne koncepcje integracji regionalnej Pomorza Zachodniego w pracach studialnych w Instytucie Architektury i Planowania Przestrzennego, ZUT; w - Transgraniczne Planowanie przestrzenne – uwarunkowania i możliwości realizacyjne; Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2009;

Europejskie metropolie jako węzły przepływów w globalnej sieci charakteryzują się niezależnością i stabilnym systemem finansowania i rozwoju. Poszukiwanie takich rozwiązań w układzie polskich metropolii jest istotne. Jednak niedostatecznie ukształtowany system decentralizacji w dużym stopniu będzie wpływał na formowanie ram prawno-organizacyjnych obszarów metropolitalnych.

Sieciowa organizacja przestrzeni związanej z procesem metropolizacji wskazuje na nowe relacje między metropolią i regionem. Przestrzeń w potencjalnych polskich metropoliach skupia się przede wszystkim na obszarach obejmujących strefę bezpośredniego oddziaływania miasta, w którym relacje są stałe i ścisłe i których zasięg determinują przyjęte wskaźniki. Region metropolitalny, jeżeli brany pod uwagę, jest traktowany jako strefa pozostająca pod dominującym oddziaływaniem miasta, jako obszar charakteryzujący się relatywnie słabszymi związkami, stanowiący zewnętrzną formę zaplecza miasta. Identyfikacja w strukturze przestrzennej metropolii (w tym także regionu) obszarów, które pełnią funkcje metropolitalne oraz są zdolne do ich pełnienia, jest niezwykle istotna ze względu na specyfikę każdej przestrzeni metropolitalnej.

Dynamika gospodarcza konkretyzuje się głównie w regionach obszarów metropolitalnych, które są czołowymi centrami innowacji, społeczeństwa opartego na wiedzy oraz kształcenia. Strategia lizbońska implikuje koncentrację działań rozwojowych w wybranych centrach rozwojowych.⁶

Szczeciński obszar metropolitalny charakteryzuje się szczególnymi uwarunkowaniami zarówno w układzie egzogenicznym, jak i endogenicznym, odróżniającym go od pozostałych obszarów metropolitalnych Polski. Transgraniczny charakter regionu metropolitalnego Szczecina w tym układzie ma istotne znaczenie. Dlatego przydatne jest postrzeganie możliwości kształtowania tego regionu, jego ram funkcjonalnych, instytucjonalnych, przestrzennych przez pryzmat ukształtowanych europejskich regionów transgranicznych.

TRANSGRANICZNE REGIONY METROPOLITALNE W OBSZARZE SZWAJCARII, FRANCJI I NIEMIEC

Konferencja Górnego Renu (Oberrheinkonferenz) jako forum ustanowione dla procesu rozwoju transgranicznego francusko-niemiecko-szwajcarskiego obszaru Górnego Renu stanowi platformę dla 600 reprezentantów instytucji partnerskich. Instytucja ta powołana w grudniu 1997 roku w Baden-Baden Rada Górnego Renu (Oberrheinrat) w celu zawierania międzynarodowych umów i przepływu informacji, została ukonstytuowana w kwietniu 1998 roku. Dążenia Rady do ustanowienia regionu metropolitalnego Górnego Renu zostały zwieńczone sukcesem dziesięć lat później – wspólną Deklaracją utworzenia Trójnarodowego regionu metropolitalnego Górnego Renu (Trinationale Metropolregion Oberrhein TMO). TMO jest euroregionem, którego osią krystalizującą układ jest rzeka Ren łącząca Elsass we Francji, południowy i północny obszar Baden i Südpfalz w Niemczech oraz szwajcarskie kantony Miasto Bazylea, Basel-Landschaft, Jura, Solothurn i Aargau. Obszar tego euroregionu, o powierzchni 21 500 km², zamieszkuje 5,9 mln mieszkańców. Struktura organizacyjna Regionu Metropolitalnego Górnego Renu jest oparta na czterech filarach grup roboczych dotyczących działań w sferze polityki, działalności społecznej i gospodarczej oraz nauki. W sferze politycznej organami regionu są: przewodniczący i jego zastępcy, Rada Górnego Renu, komisje rządowe i komunalne związki regionalne Francji, Szwajcarii i Niemiec, oraz Konferencja Górnego Renu (Oberrheinkonferenz).

⁶ Szlachta J.; Metropolie, miasta, obszary wiejskie, w 217-Propozycje zmian instytucjonalnych warunkujących realizację NPR, Narodowy Plan Rozwoju 2007-2013, Warszawa 2007.

Ryc. 2. Region metropolitalny Górnego Renu. Źródło: TAB-ATB 008b/2006 Upper Rhenium Metropolitan Region, Perspektiven 2020 für Metropolregion Basel; Metrobasel-Report 2009; Basel Gemeinschaft, Basel 2009
 Fig. 2. Metropolitan Region of Upper Rhenium. Source: TAB-ATB 008b/2006 Upper Rhenium Metropolitan Region, Perspektiven 2020 für Metropolregion Basel; Metrobasel-Report 2009; Basel Gemeinschaft, Basel 2009

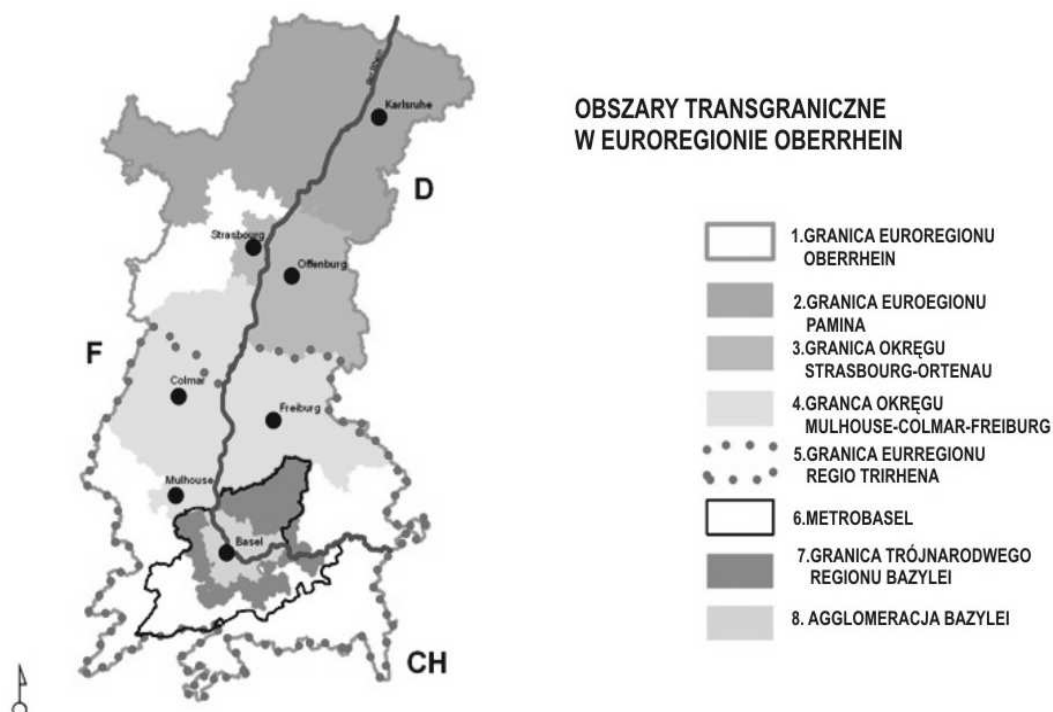
Główne cele TMO:

- wzmocnienie układu sieciowego potencjalnych powiązań w zakresie wiedzy, badań naukowych, szkolnictwa wyższego (rozwój Regionu Nauki);
- ujednoczenie w układzie endogenicznym przestrzeni gospodarczej oraz działanie na rzecz wspólnej promocji w układzie egzogenicznym. (Corporate Identity);
- partycypacja społeczna w procesie kształtowania regionu Górnego Renu
- umocnienie idei TMO w Strasburgu;
- wzmocnienie systemu transportu;
- wspieranie działalności na rzecz kultury;
- kształtowanie społeczeństwa sieciowego;
- zabezpieczenie potencjału środowiska przyrodniczego w aspekcie zrównoważonego rozwoju.

Współpraca transgraniczna dla rozwoju obszarów metropolitalnych oraz pozostałych obszarów pogranicza odzwierciedla się w licznych inicjatywach i programach realizowanych sukcesywnie w poszczególnych strefach euroregionalnych Górnego Renu.

Na obszarze regionu Górnego Renu funkcjonują obszary współpracy transgranicznej:

- Euroregion Pamina (Regio Pamina) - Francja, Niemcy
- Okręg Strasbourg–Ortenau (Eurodistrict Strasbourg–Ortenau) - Francja, Niemcy
- Euroregion TriRhena (Regio TriRhena) - Francja, Szwajcaria, Niemcy

Ryc. 3. Region metropolitalny Górnego Renu – obszary transgraniczne; Źródło: TAB-ATB 008b/2006 Metrobasel-Report 2009; Basel Gemeinschaft, Basel 2009

Fig. 3. Metropolitan Region of Upper Rhenium – transboundary areas; Source: TAB-ATB 008b/2006, Metrobasel-Report 2009; Basel Gemeinschaft, Basel 2009

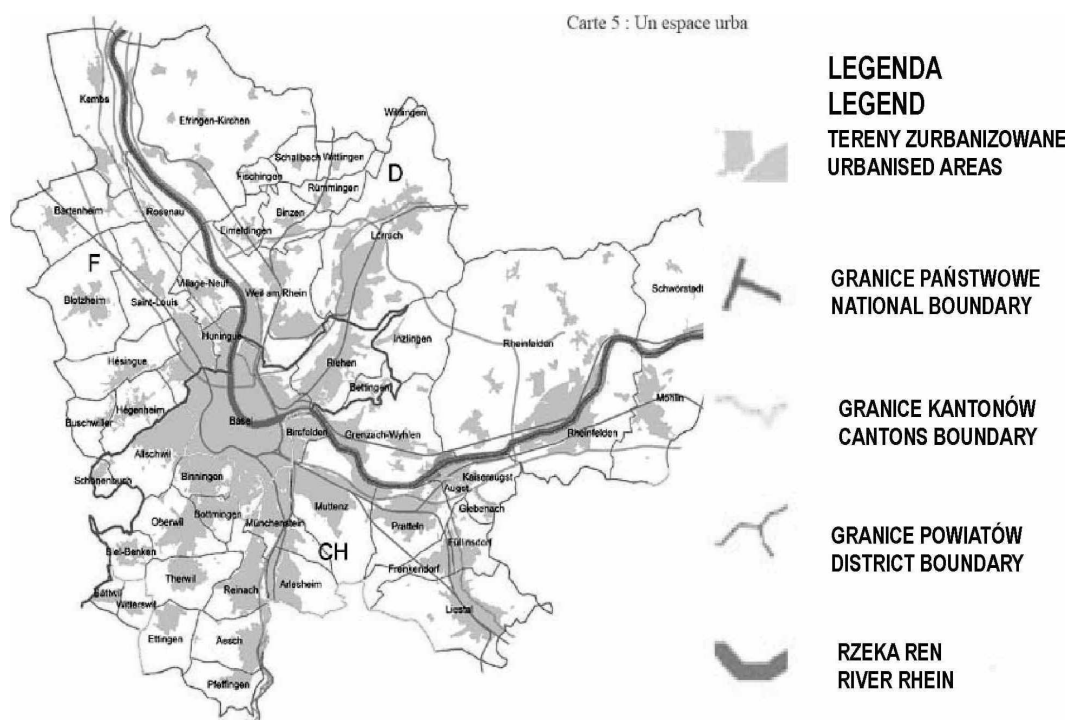
Euroregion TriRhena obejmuje obszary trójnarodowej współpracy transgranicznej:

- Okręg Mulhouse – Colmar – Freiburg (Eurodistrict Mulhouse – Colmar – Freiburg) - Francja, Niemcy
- Transgraniczny Region Metropolitalny Bazylei – (Metrobasel) (Francja, Szwajcaria, Niemcy)
- Trójnarodowy Okręg Bazylei (Trinationaler Eurodistrict Basel)
- Trójnarodową Aglomerację Bazylei – TAB (Trinationale Agglomertion Basel)

Euroregion TriRhena funkcjonuje w ramach Stowarzyszenia Regio Trirhena e.V. z siedzibą w Preisach nad Renem, stowarzyszenie uzyskało statut 23.06.2008 roku. Celem Stowarzyszenia jest intensyfikacja współpracy transgranicznej realizowanej we wspólnych projektach w zakresie nauki, badań naukowych, a także zrównoważonego rozwoju infrastruktury transportu, turystyki i kultury. Organem zarządzania stowarzyszenia jest Zgromadzenie Ogólne, na czele którego stoi prezes i dwóch zastępców reprezentujących kraje członkowskie. Kadencja członków zarządu wynosi dwa lata. Do istotnych działań regionu należy rozwój turystyki w aspekcie pełnego wykorzystania znaczącego potencjału trójnarodowego regionu wynikającego z geopolitycznego położenia i istotnych zasobów kulturowych.

Inicjatywą francuską w tym regionie jest powołanie w 2007 roku do życia trójnarodowego okręgu Bazylei: Mulhouse – Colmar – Freiburg (Eurodistrict TEB; Mulhouse – Colmar – Freiburg). Okręg obejmuje obszar 21 529 km², który zamieszkuje 5,6500 mln mieszkańców - w Szwajcarii: Kanton Miasto Bazylea, Kanton Basel_Landschaft, częściowo Kanton Solothurn i częściowo Kanton Aargau; we Francji: gminy powiatu Pays de Saint-Luis; w Niemczech gminy Lörrach i częściowo powiatu Waldshut.

TEB stanowi stowarzyszenie funkcjonujące według ustawodawstwa francuskiego dotyczącego transgranicznej współpracy w zakresie planów rozwoju przestrzennego, kluczowych projektów transgranicznego regionu.

Ryc. 4. Trójnarodowy Euroregion Bazylei. Źródło: ETB/TEB 007/2007, Metrobasel-Report 2009; Basel Gemeinschaft, Basel 2009

Fig. 4. Trinational Euroregion Basel. Source: ETB/TEB 007/2007, Metrobasel-Report 2009; Basel Gemeinschaft, Basel 2009

Struktura zarządzania stowarzyszenia obejmuje 3 gremia:

- zgromadzenie członków określające cele i program stowarzyszenia
- zarząd Stowarzyszenia składający się z 24 członków z Francji, Szwajcarii i Niemiec powołujących trójnarodowe Prezydium (prezydent i dwóch wiceprezydentów).
- rada Okręgu (Districtrat) reprezentowana przez 20 członków szwajcarskich, 15 francuskich i 15 niemieckich .

Cele określone przez Zarząd Stowarzyszenia wyznaczają podstawowe kierunki transgranicznej działalności:

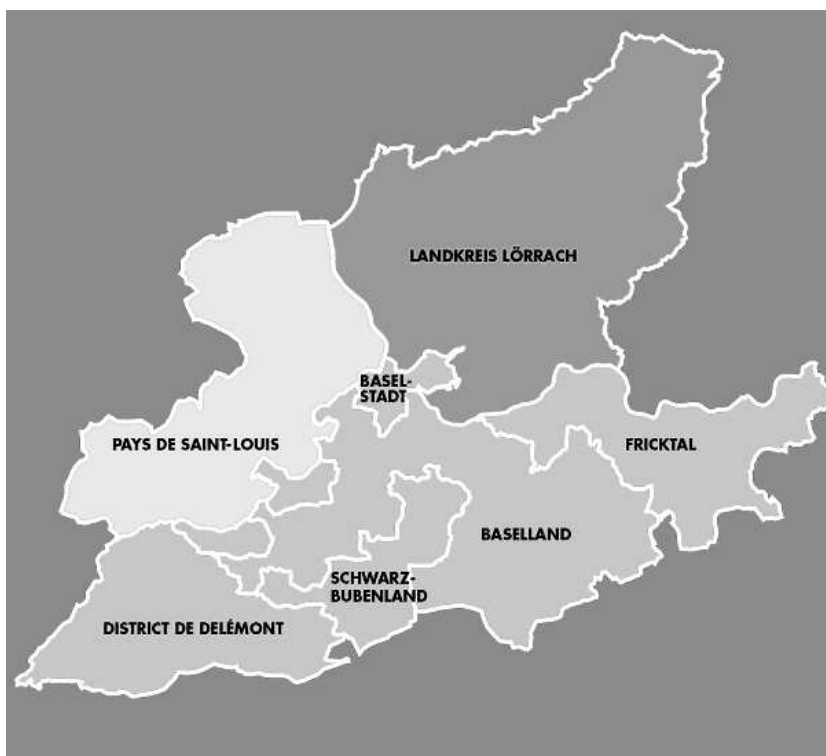
- wzmocnienie i dalszą integrację ETB - europejskiego obszaru społeczno-gospodarczego;
- rozwój transgranicznej infrastruktury;
- wzmocnienie identyfikacji i tożsamości społeczeństwa we wspólnej przestrzeni;
- rozwój demokratycznej partycypacji społecznej w obszarze okręgu transgranicznego;
- poprawne i efektywne kształtowanie współpracy transgranicznej mieszkańców TEB;
- zorganizowanie i ustanowienie Międzynarodowej Wystawy Budownictwa (Internationales Bauaustellung (IBABasel 2020) jako instrumentu transgranicznego rozwoju regionalnego odgrywającego istotną rolę w międzynarodowych relacjach.

TRANSGRANICZNY REGION METROPOLITALNY BAZYLEI

Transgraniczny region metropolitalny Bazylei jest ukształtowany w trójnarodowej przestrzeni obejmuje (Powiat Lörrach, - Niemcy, północno-zachodnią Szwajcarię, Departement Haut-Rhin - Francja) i jest jednym z pięciu regionów metropolitalnych w Szwajcarii (pozostałe regiony metropolitalne: Zurych, Genewa-Losanna, Berno, Tessin).

Obszar regionu obejmuje: Kantony Miasto Bazylea, Basel-Landschaft z powiatami Arlesheim, Liestal, Sissach, Waldenburg, Laufer oraz Frictal z powiatami Rheifelden, Lauferberg, oraz Schwyzenbubenland z powiatami Thiersten, Dorneck, Delémont, niemiecki powiat Lörrach, a także francuskie powiaty Sierenetz, Huningue, Ferrette.⁷

Działalność gospodarcza w zakresie farmaceutyki i przemysłu chemicznego, bankowości, infrastruktury transportu, działalność w zakresie międzynarodowych targów, działalność kulturalna stanowią na obszarze Metrobasel istotne czynniki rozwoju i identyfikacji w postrzeganiu znaczenia tego obszaru metropolitalnego w aspekcie transgranicznym. Istotne znaczenie dla regionu ma w zakresie globalnych powiązań rozwijający się dynamicznie od 1987 roku port lotniczy EuroAirport Mulhouse Freiburg. Port znajduje się w odległości 6 km od Bazylei (Szwajcaria) i 30 km od Mulhouse we Francji. Jest zarządzany w układzie dwunarodowym (Francja, Szwajcaria), a jego rola jest istotna w układzie trójnarodowym (powiązania z Freiburgiem). Z portu lotniczego w 2009 roku skorzystało 3,85 mln pasażerów.

Ryc. 5. Metrobasel – transgraniczny region metropolitalny Bazylei; Źródło: Perspektiven 2020 für die Metropolregion Basel, Metrobasel Report 2009; Basel Gemeinschaft, Bazylea 2009

Fig. 5. Metrobasel – Transboundary Metropolitan Region of Basel; Source: Perspektiven 2020 für die Metropolregion Basel, Metrobasel, Report 2009, Basel Gemeinschaft, Basel 2009

⁷ Perspektiven 2020 für Metropolregion Basel; Metrobasel-Report 2009; Basel Gemeinschaft, Basel 2009.

Inicjatywa dotycząca stworzenia transgranicznego regionu metropolitalnego Bazylei rozwija się sukcesywnie od pierwszego, zorganizowanego przez kształtujące się Stowarzyszenie Metrobasel Forum w listopadzie 2005 roku, podczas którego pod auspicjami BAK (Basel Economics) na podstawie opracowanych analiz i prognoz określono kierunki rozwoju regionu metropolitalnego, ze szczególnym uwzględnieniem budowy i rozwoju klastra Life Science⁸.

Cluster Life Science intensywnie rozwijający się od roku 2000 stanowi największy sukces regionu metropolitalnego Bazylei. Zgodnie z założeniami Stowarzyszenia Metrobasel polityka realizowana przez jego członków w Bazylei, Liestal, Lörrach, Saint Louis, Fricthal, Thierstein-Dorneck i Delémont ukierunkowana jest na przezwycięzenie słabych stron w procesie rozwoju regionu trójnarodowej aglomeracji Bazylei (Trinationale Agglomeration Basel TAB) w procesie jej transformacji w transgraniczny region metropolitalny.

Projekt wspólnej misji w kategoriach transgranicznych opartej na koordynacji i współpracy podmiotów zaangażowanych w konstrukcję obszaru Life Science wiąże się z realizacją dwóch podstawowych celów:

- na kształtowaniu i wzmocnieniu sieci współpracy na obszarze Life Science, umożliwiającej efektywne połączenie i wykorzystanie istniejącego na obszarze Metrobasel potencjału;
- na wspieraniu innowacyjności i przedsiębiorczości oraz łączeniu i rozwijaniu zasobów w obszarze klastra Life Science oraz tworzeniu warunków w celu osiągnięcia właściwego poziomu konkurencyjności.

Ryc. 6. Bazylea. Źródło: *Perspectiven 2020 für die Metropolregion Basel*; *Metrobasel Report 2009*; *Basel Gemeinschaft*; *Bazylea 2009*

Fig. 6. City of Basel; Source; *Perspectiven 2020 für die Metropolregion Basel*, *Metrobasel, Report 2009*; *Basel Gemeinschaft*; *Basel 2009*

Wiodącym dokumentem programowym Stowarzyszenia Metrobasel jest opracowany przez 50 ekspertów różnych branż dokument – „Wizja Metrobasel 2020”, w którym zapisano oczekiwany w przyszłości stan współpracy. „Wizja Metrobasel 2020” jest przykła-

⁸ Life Science – dziedziny nauki-biologia, medycyna, antropologia, ekologia; także określenie działalności przedsiębiorstw w dziedzinie biotechnologii, farmacji, technologii biomedycznych, technologii systemów życia, przetwórstwa żywności, ochrony środowiska, urzędzeń medycznych oraz organizacji i instytucji zaangażowanych w badaniach rozwoju transferu komercjalizacji technologii. Źródło: www.fructal.org.

dem poszukiwania możliwości powiązań strategicznych rozwiązań poszczególnych transgranicznych obszarów w aspekcie formuły rozwoju konkurencyjnego regionu metropolitalnego opartego na modelu Tripel Helix Model (nauka, badania, innowacyjność technologiczna, przedsiębiorczość, wsparcie władz samorządowych).

Konkurencyjność trójnarodowego regionu Bazylei wiąże się z procesem innowacji, charakteryzującym się koncentracją przestrzenną przedsiębiorstw o zbliżonej działalności, instytucji i organizacji powiązanych siecią pionowych i poziomych współzależności tworzących klastry oraz zapleczem kształcenia, w tym szkolnictwa wyższego o określonej związanej z potrzebami klastra specjalności. Działania w tym zakresie odpowiadają uwarunkowaniom regionu metropolitalnego.

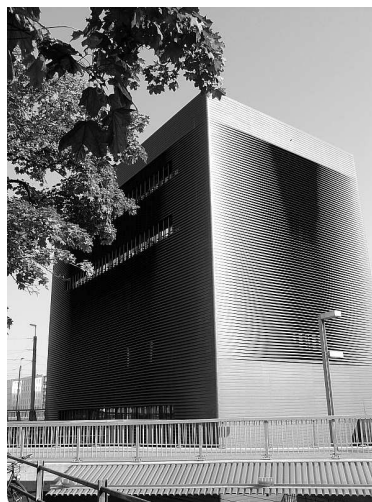
Pod względem formalnym Stowarzyszenie Metrobasel kierujące rozwojem regionu metropolitalnego ukonstytuowało się w kwietniu 2008 roku. Partnerskim organem założycielskim były kanton miasta Bazylea oraz Novartis International AG, które przejęły opracowany przez BAK (Basel Economics) Program METROBASEL. Obecnie Metrobasel liczy 75 partnerów regionalnych oraz partnerów poza regionem metropolitalnym.

Głównym celem Stowarzyszenia jest kształtowanie platformy porozumienia i wspólnego działania transgranicznego gremium regionu metropolitalnego, w sferze polityki gospodarczej i społecznej, w celu sukcesywnej realizacji przyjętej wizji „Metrobasel 2020”, mającej za zadanie utrzymanie i rozbudowę międzynarodowej konkurencyjności oraz zrównoważonego rozwoju metropolitalnego regionu Bazylei.

Ryc. 7. Bazylea, Bank - arch Botta; Źródło/Source: www. Switzerlanddisyours.com

Fig. 7. Basel, Bank – arch. Botta; /Source: www. Switzerlanddisyours.com.

Ryc. 8. Bazylea, Stellwerk – arch Herzog&Meuron; Źródło/Source: www. Switzerlanddisyours.com

Organy zarządzania Stowarzyszeniem Metrobasel:

- Zgromadzenie Ogólne (ostatnie miało miejsce w kwietniu 2010 r.;
- Zarząd Stowarzyszenia – wybrani członkowie Prezydium Trójnarodowego Euroregionu Bazylei, którzy wybierają Prezydenta euroregionu. Ponadto Zarząd może powołać dyrektorów projektów realizowanych przez Stowarzyszenie.
- dyrektor projektu, który powołuje grupę projektową.
- instytucja monitorująca działalność Stowarzyszenia jest komisja rewizyjna. Zarząd dwukrotnie w roku przeprowadza samoocenę (Self-Assessment).

Na organizowanym każdego roku Forum jest prezentowane podsumowanie aktualnej działalności w aspekcie wytyczonych w agendzie kierunków, zadań, realizowanych projektów, ocenę ekspertów i przedstawicieli trójnarodowego zgromadzenia w postaci raportu (Metrobasel Report). Forum dokonuje także weryfikacji agendy działań na następny rok.

W roku 2010 kontynuowano realizację projektów związanych z priorytetami wynikających ze statutowych założeń, którymi były:

- rozwój przestrzenny warunkujący wysoką jakość życia regionu metropolitalnego
- rozwój działalności naukowo-badawczej i kształcenia uwzględniającego wysoki poziom innowacyjności
- rozwój kreatywnej gospodarki (Triple Helix Model)
- prawno-regulacyjne otoczenie rozwoju kluczowych branż rozwoju gospodarczego (klastrow)
- zwiększenie oferty w zakresie działalności kulturalnej adekwatnej do potrzeb regionu metropolitalnego.
- rozwój infrastruktury transportu w aspekcie dostępności
- rozwój współpracy transgranicznej w aspekcie bilansu energetycznego w aspekcie ochrony środowiska.

Istotne założenia do opracowania strategii energetycznej (Energie Trialog) w perspektywie lat 2020/2035/2050 oraz projektów Basel Expo & Forum w aspekcie kształtowania Międzynarodowych Targów Budowlanych (IBA) w kategorii europejskiej a także projektu kształtowania w relacjach przestrzennych modelu miasto – region w transgranicznym układzie trójnarodowej struktury stanowią podstawę dla kształtowania dalszych koncepcji rozwoju.

PODSUMOWANIE

Rozwój metropolizacji w ujęciu globalnym wiąże się z procesem rozwoju miast o dużym potencjale rozwoju - od miasta światowego Friedmana w latach osiemdziesiątych, poprzez miasta globalne Sassena, miasta jako przestrzeni przepływów Castelsa po sieciowe układy miast światowych Taylora. Rozwój miast na podstawie produkcji wiedzy i informacji był postrzegany jako istotny już w latach osiemdziesiątych (miasto społeczeństwa informatycznego Castelsa), miasta te w ostatniej dekadzie XX wieku określano jako wyspy innowacji (Hilpert), a w początku XXI wieku jako miasta innowacyjne. W strukturze przestrzennej obszarów metropolitalnych idee postmetropolis i policentrycznych metropolii stanowią przedmiot istotnych badań.⁹

W warunkach polskich obszary metropolitalne postrzegane są jako kluczowe obiekty polityki centralnej państwa, co odzwierciedla się w koncepcjach i planach rozwoju na lata 2000–2013 jako wyraz tendencji zmierzających do zdynamizowania rozwoju obszarów metropolitalnych jako biegunów wzrostu.

W procesie kształtowania metropolii szczecińskiej obszar metropolitalny, jako strefa bezpośredniego oddziaływania miasta, w którym związki są stałe i ścisłe, został zdefiniowany na podstawie istotnych kryteriów metropolizacji określających funkcjonalny region miejski. Ze względu na specyfikę regionalną (układ zespołu Portów Szczecin, Świnoujście) zdefiniowano również obszar regionu metropolitalnego jako strefę pozostającą pod znaczącą dominacją oddziaływania rdzenia metropolitalnego.

Nowe relacje pomiędzy obszarem metropolii i regionem metropolitalnym wskazują na zmiany prowadzące do kształtowania organizacji przestrzennej z terytorialnej na sieciową. Proces ten znajduje wyraz w kształtowaniu policentrycznej struktury regionu metro-

⁹ Wg. Smetkowski M., Nowe relacje między metropolią a regionem, Centrum Europejskich studiów Regionalnych i Lokalnych, Uniwersytet Warszawski, Konferencja Eroreg, Warszawa 2008

politalnego, a także, często, w ponadregionalnych powiązaniach. Ze względu na globalne funkcjonowanie metropolii i ich sieciowy, synergiczny system zasilania wzrost różnic w poziomie rozwoju między regionem i metropolią jest postrzegany jako negatywne zjawisko.

Specyfika transgraniczna regionu metropolitalnego Szczecina skłania do jego postrzeżenia przez pryzmat ponadgranicznego oddziaływania. Wyrazem ekspresji koncepcji rozwojowych, stanowiących owoc międzynarodowych konferencji dotyczących transgranicznej współpracy (organizowanych od dwóch lat)¹⁰, a także międzynarodowych warsztatów¹¹ jest wskazanie w aktualnym planie zagospodarowania przestrzennego województwa potrzeby określenia transgranicznego regionu metropolitalnego Szczecina.

Rozwój tak ukształtowanego regionu może opierać się na wyspecjalizowanym układzie powiązań zarówno w układzie endogenicznym, jak i egzogenicznym. Rozwój wyspecjalizowanych usług, wzrost innowacyjności zarówno na polu naukowo-badawczym i kształcenia, jak i innowacyjnej przedsiębiorczości został już zainicjowany w powiązaniach transgranicznych z innymi ośrodkami. Ze względu na istniejący potencjał i osiągnięcia w zakresie nanotechnologii, chemii, medycyny, a także innowacyjnych przedsiębiorstw istnieje możliwość kształtowania i dynamicznego rozwoju klastrów (w tym także Life Science) stanowiących istotną i solidną podstawę konstrukcji transgranicznej metropolii.

Przedstawione przykłady rozwoju wybranych europejskich transgranicznych regionów metropolitalnych, rozwijających się dynamicznie w ostatniej dekadzie, ze względu na zasoby i osiągnięcia trudno porównywać z naszymi warunkami inicjacji takiego rozwoju. Jednak idee transgranicznych poszukiwań rozwiązań w zakresie innowacji, transferu technologii, działań w sferze naukowo-badawczej i kształcenia a także rozwiązań w układzie przestrzennych powiązań regionu Bazylei są dobrym i przydatnym przykładem dla idei transgranicznego regionu metropolitalnego Szczecina.

METROBASEL – TRANSBOUNDARY METROPOLITAN REGION – INSPIRATIONS FOR WESTERN POMERANIA REGION

TRANSBOUNDARY REGIONS

The cooperation of European communities in the cross-border space reaches the half of the 20th century in the area of the Norwegian-Swedish-Finish border and also Dutch-German and French-German border. The greatest dynamics of coming into existence of cross-border regions, later of Euroregions, is being observed in the nineties. In this period on the Polish border a dozen of Euroregions, functioning up till today, were coming into existence.

Euroregional cooperation is based on the high level of the institutionalization of structures of the cross-border cooperation based on forming the intentional associations, management committees, of secretary's offices, coordinating organs. At present on the European Continent there are 160 cross-border areas which in many cases are surrendering to further transformations in the aspect of more effective use the potential of cooperation.

¹⁰ Międzynarodowe Konferencje Transgraniczne Planowanie przestrzenne – uwarunkowania i możliwości realizacji; Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2010

¹¹ Prospects for the Metropolitan Area: Metropolitan functions, transport Infrastructure, Transborder Cooperation and Development; ISOCARP; UPAT WorkBook Series; Szczecin 2009

Directions of the cross-border cooperation in the document of the European Spatial Development Perspective are pointing out range of activities of regional and local authorities and are framing shared programs and plans in the scope:

- of cross-border visions and spatial strategies which can be reflected in the domestic town-and-country planning and the local planning;
- of negotiation of arrangements of plans and action resulting in cross-border spatial relations;
- of shared cross-border conceptions of regional plans, if necessary also of plans about local character which can constitute the optimum form of cooperation

METROPOLISATION

European metropolises as knots of flows in the global network are characterized by the independence and the stable system of financing and the development. Seeking such solutions in the arrangement of Polish metropolises is significant, however insufficiently formed system of the decentralization will influence to a large extent forming legal and organizational frames of metropolitan areas. Szczecin Metropolitan Area is characterized by special conditions both in the exogenous as well as endogenous arrangement distinguishing it from remaining metropolitan areas of Poland. Cross-border character of the Region of Metropolitan Szczecin has the important significance. Due to this observations the possibility of shaping this region, in its functional, institutional frames through the European prism of the formed cross-border regions is useful.

Conference of Upper Rhenium (Oberrheinkonferenz) appointed as the forum for the process of German-Swiss cross-border development constitutes Upper Rhenium platform for 600 representatives of partner institutions. Institution established in December of 1997 in Baden-Baden Council of Upper Rhenium (Oberrheinrat) as the authority for international agreements and the flow of information was constituted in April of 1998. Aspirations for establishing the Region of Metropolitan Upper Rhenium were crowned with the success ten years later – with common Declaration of creating Trinationale Region of Metropolitan Upper Rhenium (Trinationale Metropolregion Oberrhein TMO).

TMO is a Euroregion, of which the river Rhenium is an axis crystallizing the system linking Elsass in France, Southern and north Baden area and Südpfalz in Germany and Swiss cantons Basel City, Basel-Landschaft, the Jurassic, Solothurn and Aargau. The area of this Euroregion is of 21 500 km² and inhabiting by 5.9 mln of inhabitants. The organizational structure of the Region of Metropolitan Upper Rhenium is based on four pillars of groups in the range of activities in the sphere of the politics, public and economic activity and learning. TMO primary goals:

- Enhancing the network system of potential connections in the scope of knowledge, of research, of higher education (development of the Region of Science).
- Standardizing the economic space in the endogenous arrangement and the action in flavor of the shared promotion in the exogenous arrangement. (corporate identity)
- Public participation in the process of shaping the Upper Rhenium Region
- strengthening the TMO idea in Strasbourg
- strengthening the transport system
- Supporting activity for the culture – shaping the network society
- Protecting the potential of the natural environment in the aspect of the sustainable development.

In the area of the Upper Rhenium region areas of the cross-border cooperation are functioning:

- Pamina Euroregion (Regio Pamina) - France, Germany

- Strasbourg District – Ortenau (Eurodistrict Strasbourg – Ortenau) - France, Germany
- TriRhena Euroregion (Regio TriRhena) - France, Switzerland, Germany

In this region creation in 2007 the Trinational of Basel District: Mulhouse – Colmar – Freiburg (Eurodistrict of Thebes; Mulhouse – Colmar – Freiburg) - France, Germany is the French initiative. The area of the district – 21 529 km² and 5.6500 m of inhabitants.

TRANSBOUNDARY METROPOLITAN REGION OF BASEL

The BaselTransboundary Metropolitan Region is formed in trinational space of (District Lörrach, - Germany, North-Western Switzerland, Departemants Haut-Rhin - France) and is one of five metropolitan regions in Switzerland (remaining metropolitan regions: Zurich, Genewa-Losanna, Bern, Tessin).

Business activity in Metrobasel in the scope pharmacy and of chemical industry, banking, infrastructure of the transport, the international fair activity, the culture activity are forming crucial factors of the development and the identification in perceiving the role of metropolitan area in the cross-border aspect. The important significance for the region is performing dynamically developed from 1987 in global connections EuroAirport Mulhouse Freiburg airport. The project of the common mission in cross-border categories based on the coordination and the cooperation of the entities involved in the structure of Life Science area was based on the implementation of two basic aims:

- Shaping and strengthening the net of the cooperation in Life Science area, enabling the effective connection and exploiting the potential existing in Metrobasel area.
- Supporting the innovation and entrepreneurships, linking and developing resources in the area of Life Science cluster and creating conditions for reaching the appropriate level of the competitiveness.

A document drawn up by fifty different experts of industries is a leading programming document of the Metrobasel Association - Vision „Metrobasel 2020 ” the state of expected in the future level of the cooperation. Vision „Metrobasel 2020” constitutes the seeking for the possibilities of connections strategic solutions of individual cross-border areas in the aspect of the common consensus for the format of the competitive development of the metropolitan region leaned against the Tripel Helix model Model (learning, examinations, technological innovation, and entrepreneurship, supporting self-government authorities).

The competitiveness of Basel Trinational Region is connected with an innovation process being characterized by a spatial concentration of enterprises, institutions organization tied together with the network of vertical and horizontal interdependences creating the cluster and the base of education determined relevant for the purposes of the cluster specialty.

Action in this respect fulfills the conditions of the metropolitan region. The Metrobasel Association steering the development of the metropolitan region was formally constituted in April of 2008. In 2010 the continuation of implementations of projects was associated with priorities resulting from assumptions stipulated in the articles of Association:

- Spatial development conditioning the high quality of life in the metropolitan region.
- Development of the activities concerning scientifically research and education the in the aspect high-level of innovations.
- Development of the creative economy (Triple Helix Model).
- Legal-regulatory surrounding of the development of key industries affecting the economic development (of clusters)

- Extending the offer in range of cultural activities appropriate to needs of the metropolitan region.
- Development of infrastructure of the transport in the aspect of the availability.
- Development of the cross-border cooperation in the aspect of the energy balance in the broad aspect of the environmental protection.

The essential conception constitute guidelines for the energy strategy (Trialog Energies) in the prospect of years 2020 / 2035 / 2050 and also Basel Expo projects & Forum in the aspect of shaping the International Building Fair (IBA) in the European category as well as projects for creation the model of spatial relations city – region in the cross-border arrangement trinational structures.¹²

RECAPITULATION

New relations between the area of the metropolis and the metropolitan region are indicating changes causing shaping of spatial organization from territorial to network system. This process is finding expression in shaping the polycentric structure of the metropolitan region, as well as often in more than regional connections. On account of global functioning synergetic system of supply the metropolis and their network, level of differences in the development process between the region and the metropolis is perceived often as negatively affecting phenomenon.

The transboundary specificity of the metropolitan region of Szczecin is inducing for its perceiving through the prism the cross-border influence. Development concepts constituting the result of international conferences concerning the cross-border cooperation, organized for two years, as well as international of workshops are indicating in the current development plan of the voivodship the need of determining the transboundary metropolitan region of Szczecin.

The development of the region formed on this way can be based on the specific arrangement of relations both in the endogenous as well as exogenous arrangement. Development of special services, growth of the innovation in the process, both on scientific research field and educations, development of innovative entrepreneurship was already initiated in cross-border connections with other centers. On account of the existing potential and achievements in the nanotechnology, chemistry, medicine as well as innovative enterprises a possibility of shaping and the rapid development of clusters exists (including Life Science) constituting essential and solid base of the structure of the transboundary metropolis.

The presented examples of selected European, dynamically in the last decade of years, developed cross-border metropolitan regions is on account of resources and achievements with difficulty comparable to our conditions of the initiation of such a way of development. However ideas of the cross-border searches for solutions in the arrangement of the innovation, of technology transfer, of activity in the research and education sphere, construction of innovative clusters and in the arrangement of spatial connections on Swiss-French-German space constitute good and useful example for the idea of Transboundary Metropolitan Region of Szczecin. Szczecin.

¹² Metrobasel, Report 2009, Perspektiven 2020 fuer die Metropolregion Basel, Bazylea 2009;

BIBLIOGRAFIA

- [1] Czernik L; Transgraniczne koncepcje integracji regionalnej Pomorza Zachodniego w pracach studialnych w Instytucie Architektury i Planowania Przestrzennego, ZUT; w: Transgraniczne planowanie przestrzenne – uwarunkowania i możliwości realizacyjne; Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2009.
- [2] Czernik L., Zimnicka A., Rozwój przestrzenny wokół dużych miast, w: Kształtowanie przestrzeni wsi podmiejskiej; Szczecin, Hogben 2009.
- [3] Czernik L. „Regionalne strategie zrównoważonego rozwoju obszarów transgranicznych Pomorza Zachodniego”; Przestrzeń i Forma nr 1 Szczecin 2005.
- [4] Dutkowski M. Zmiany funkcji i tendencji rozwojowych miast Polski Północno-Zachodniej ze szczególnym uwzględnieniem roli Szczecina, w: Ekspertyzy do koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju 2008-2033 t. I; Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2008
- [5] EPRP na rzecz trwałego i zrównoważonego rozwoju obszaru Unii Europejskiej, ZG TUP Warszawa 2001.
- [6] ESPON ATLAS; Mapping the structure of the European territory; Bundesamt fuer Bauwesen und Raumplanung, Bonn.2008
- [7] Gorzelak G, Olechnicka A; Polska z perspektywy badań ESPON - oceny wnioski, rekomendacje; WN Scholar; Warszawa 2009;
- [8] Jałowiecki B; Globalny świat metropolii, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2007;
- [9] Koncepcja planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej; materiał niepublikowany; Szczecin 01. 2010.
- [10] Metrobasel, Report 2009, Perspektiven 2020 fuer die Metropolregion Basel, Bazylea 2009;
- [11] Plan zagospodarowania przestrzennego województwa Zachodniopomorskiego; RBGPWZ Szczecin 2010;
- [12] Prospects for the Metropolitan Area: Metropolitan functions, transport Infrastructure, Trans-border Cooperation and Development; ISOCARP; UPAT WorkBook Series; Szczecin 2009.
- [13] Wyniki współpracy transgranicznej w zakresie planowania przestrzennego i infrastruktury transportowej; Ministerium für Infrastruktur und Raumordnung, Potsdam 2008;
- [14] Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2005;

O AUTORZE

Lechosław Czernik – adiunkt w IAPP, wiceprzewodniczący Wojewódzkiej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej oraz członek Komisji Kształtowania Polski Północnej PAN Oddział w Gdańsku, specjalizuje się w zakresie planowania regionalnego – procesy transgraniczne i suburbanizacji a także w zagadnieniach przekształcania tkanki urbanistycznej.

AUTHOR'S NOTE

Lechosław Czernik – research and didactic worker at the Institute of Architecture and Spatial Planning , deputy chairman of the Provincial Urban – Architectural Committee and member of a Committee of Shaping the North Poland, Polish Academy of Science, Branch in Gdańsk – specializes in the regional planning – cross-border processes and suburbanization as well as in issues of transforming the urban tissue.